

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

«Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «ЗАМАНАУИ
ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ» тақырыбындағы
халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының
ЖИНАҒЫ

22-сәуір, 2022 ж.

СБОРНИК

материалов Международной научно-практической конференции
посвященной 60-летию кафедры «Педагогика» на тему: «СОВРЕМЕННОЕ
ОБЩЕСТВО И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ»

22-апреля, 2022 г.

COLLECTION

of materials International scientific and practical conference dedicated to the 60th
anniversary of the department «Pedagogy» on the topic: «MODERN SOCIETY AND
PEDAGOGICAL EDUCATION»

22-April, 2022 y.

Нұр-Сұлтан, 2022

ӘОЖ 37.0

КБЖ 74.00

II 23

Редакция алқасы:

Д.Қамзабек - фил.ғ.д., профессор, Басқарма мүшесі - әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі проректор, **Б.Ж.Сомжүрек** - «Әлеуметтік ғылымдар» факультетінің деканы, **М.П.Асылбекова** - «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к., профессор м.а.; **Р.К.Төлеубекова** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Қ.Шалғынбаева** - п.ғ.д., профессор; **Г.Қ.Длиббетова** -п.ғ.д., профессор; **Б.П.Сейтқазы** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Т.Атемова** - п.ғ.д., профессор; **Г.К.Шолпанқұлова** - п.ғ.к., профессор м.а., **Г.Т.Уразбаева** -п.ғ.д., профессор м.а.; **С.С.Байсарина** -п.ғ.к., доцент; **Байменова Б.С.** - п.ғ.к., доцент; **Ботабаева Ә.Е.** - п.ғ.к., доцент; **Т.С.Слаббекова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Н.П.Албытова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Балтабаева Ж.Б.** - магистр.

ISBN 978-601-337-659-2

Жинақта Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, «Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «**ЗАМАНАУИ ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ**» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының Пленарлық мәжілісінде және «Білім беру мегатрендтері және олардың педагогтің кәсіби құзыреттілігін дамытуға әсері», «Қазақстандық педагогика болашақтың педагогтарын даярлаудың негізі ретінде», «Педагогикалық іс-әрекеттегі коллаборация бірыңғай білім беру кеңістігін дамыту ресурсы ретінде» деп аталатын секция жұмыстары бойынша тыңдалған баяндамалар қамтылды. -821бет.

ОӘЖ 37.0
КБЖ 74.00

ISBN978-601-337-659-2

СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Байсарина С.С.

Педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент, РЖҒА-ның профессоры

Жанабаева Д.М., магистрант

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Нұр-Сұлтан қаласы, Қазақстан Республикасы

zhan-dial@list.ru

Аннотация. Реконструкция в политических, социальных, экономических и других сферах страны в последние годы всегда устанавливала новые требования для профессиональной подготовки специалистов. Таким образом, основной задачей современных университетов является формирование специалистов, которые могут творчески подходить к решению постоянно эскалационных проблем в развитии промышленности, науки и культуры. В связи с этим современные тенденции в образовании напрямую связаны с активацией интеллектуальной и когнитивной деятельности студентов. Это подразумевает постоянное улучшение в соответствии с ведущими тенденциями в развитии образования с точки зрения научной организации профессионального образования, ее модернизации и изменений в векторе влияния социальных условий на человека. Эти тенденции определяют основные задачи и деятельность высших учебных заведений, которые также сосредоточены на развитии творческой когнитивной деятельности для повышения конкурентоспособности и профессиональной мобильности студентов.

Ключевые слова: учитель, ученик, творчество, творческая компетентность, специалист, междисциплинарное общение, мотив, творчество, деятельность.

Annotation. Reconstruction in the political, social, economic and other spheres of the country in recent years has always set new requirements for the professional training of specialists. Therefore, the main task of today's universities is the formation of specialists who are able to creatively approach the solution of constantly escalating problems in the development of industry, science and culture. In this regard, modern trends in education are directly related to the activation of the intellectual and cognitive activity of students. This implies constant improvement in accordance with the leading trends in the development of education in terms of the scientific organization of vocational education, its modernization and changes in the vector of the impact of social conditions on the individual. These trends determine the main tasks and activities of higher educational institutions, which are also focused on the development of creative cognitive activity to increase the competitiveness and professional mobility of students.

Key words: teacher, student, creativity, creative competence, specialist, interdisciplinary communication, motive, creativity, activity.

Жоғары оқу орнының педагогикалық теориясы мен тәжірибесінде жаңа нәрсені қарқынды іздеу бірқатар қарама-қайшылықтарға байланысты, олардың негізгісі университеттегі оқытудың дәстүрлі әдістері мен формаларының қоғамды реформалаудың қазіргі әлеуметтік-экономикалық жағдайларына сәйкескелмеуі болып табылады. Ол өз қызметін шығармашылық және дербес анықтауға қабілетті тұлғаны қалыптастырудың жаңа әлеуметтік тәртібін алға қояды.

Осы талап тұрғысынан қазіргі жоғары оқу орнының әдістемелік ғылымының да, бүкіл педагогикалық процесінің де ізденістерінің ең өзекті бағыттарының бірі – студенттердің шығармашылық танымдық белсенділігін дамыту, одан шығармашылық бастамасы мен мақсатты дербестігі күтіледі. Бұл жағдайда студенттердің шығармашылық танымдық белсенділігін дамыту мәселесі ерекше өзекті болып табылады және көп қырлы ғылыми зерттеулердің маңызды саласына айналады [1].

Бұл сонымен қатар білімнің саны мен деңгейімен емес, абстрактілі ойлаудың дамуымен емес, осы білімді шығармашылық аспектіде тәжірибеде қолдана білуімен бағаланатын мамандарды дайындау сапасы туралы айтады. Қазіргі уақытта жоғары білім барлық жас мамандарды қазіргі қоғамның инновациялық мәселелерін түсінуге немесе, кем дегенде, болашақ мамандығының негізінде жатқан байланыстар мен қарым-қатынастар жүйесін түсінуге әкелетініне әлі де дау айтпау мүмкін емес.

Осыған байланысты пәнаралық байланыстар мәселесіне қызығушылық таныту кездейсоқтық емес, ғылымның қазіргі дамуының маңызды процестерімен – олардың интеграциясы мен дифференциациясымен байланысты мазмұны мен әдістерінің өзгеруін тудырады. Осының барлығы жеке тұлғаның сабақтас ғылымдарды білуі әртүрлі құбылыстарды, қасиеттерді, заңдылықтарды іс жүзінде пайдалануда үлкен мүмкіндік беретінін көрсетеді. Ал бұл студенттерді дайындаудағы бағытты айтарлықтай өзгертеді. Сонымен қатар пәндер бойынша өзара байланысты білім дағдылары дамыған тұлғаны дайындаудың шарты ретінде ғана емес, сонымен қатар қазіргі заманғы өндіріс жағдайында жылдам бағдарлау мүмкіндігі ретінде де қажет. Сондықтан білім берудегі субъектілер арасындағы қарым-қатынасты орнатудың әлеуметтік-экономикалық маңызы зор. Сонымен қатар, бүгінгі таңда білім беру мазмұнын пәнаралық байланыстарды есепке алмай жетілдіру мүмкін емес. Ол сабақтас пәндер бағдарламаларында оқу материалын таңдау мен үйлестірудің маңызды критерийлерінің бірі, пәнаралық байланыстар арқылы жүйеленген білім, білік және дағдыларды жаңа бағдарламаларға біріктіруге, циклдардағы субъектілер арасындағы қарым-қатынастар туралы көптеген зерттеулерді дамытуға болады. Жоғарыда айтылғандардың барлығы университет студенттерінің шығармашылық танымдық іс-әрекетін пәнаралық байланыстар арқылы дамыту үдерісін зерттеудің өзектілігін анықтайды [2].

Кез келген әрекеттің өзіндік мотивтері болады. Бұл мотивтер кейде сырт көзге көрінбегенмен, адамды іс-әрекетке тиермелейтін қозғаушы күш болып табылады. Шығармашылық іс-әрекеттің мотивтерін анықтау әсіресе қиын, өйткені ол біздің пайымдауымызша, адамның саналы және бейсаналық болмысының шегінде жүзеге асырылады. Нағыз суретші, композитор, ақын, өнертапқыш, аспаз жасай алмайды. Шығармашыл адам қызметінің шыңы ретінде олардың бүкіл өмірін бағындырады. Бірақ шығармашылық неліктен жүзеге асырылады? Жылдар бойына жоқшылықта өмір сүріп, соны және пайдалы дүниелерді жасағаны үшін ешқандай сый-сыяпат көрмеген адам неге өз қызметін тоқтатпайды? Жоғарыда айтылғандар ғылым, өнер, білім, т.б. әлемге белгілі данышпандардың айтарлықтай санына қатысты. Көбінесе олар шығармашылық мотивтерін және оның субъектілерін түсіндіре алмайды. Кейде олар өздерінің шығармашылықтары олар үшін түсініксіз құбылыстың әсерінен жүзеге асырылады деп айтады.

Шығармашылық мотивтерінің астынан әлемге әйгілі психолог С.Фрейд сыртқы әлеммен қақтығысқа түскен адамның шығармашылық көріністерінде өзінің қиялын жүзеге асыруға ұмтылысын көреді. Адамдардың белгілі бір категориясы үшін шығармашылық дегеніміз, бір жағынан, субъектілердің сыртқы әлеммен шынайы, басым, байланысын шектейтін, бірақ сол қоршаған ортамен бір жақты байланысқа түсуге мүмкіндік беретін санадан тыс әрекет, қабілеттерін жүзеге асырудың шартына айналады.

Шығармашылық мотиві жоғары адамның өзін қоршаған әлеммен үйлесімді қарым-қатынасқа және оның объектілері арасында үйлесімділік орнатуға ұмтылысы болуы мүмкін. Егер адам тумасынан үйлесімділік сезіміне бейім болса, онда бұл бейімділік қабілетке айналады. Гармонияны нәзік сезінетін адам одан ауытқуларға әрқашан жауап береді, яғни ол да дисгармонияны сезінеді. Бұл дисгармония сезімі адамды оны жоюдың жолдарын іздеуге, яғни үйлесімділікке жетуге итермелейді. Бұл әр нәрседен сәйкес проблемаларды (дигармонияны) байқап, оларды шешу жолдарын ұсынатын (үйлесімділік жағдайына әкелетін) адамдардың белгілі бір категориясының (нағыз жасаушылардың) мінез-құлқын түсіндіре алатын құбылыс. Нағыз шығармашыл адам өз бетінше шешуге болатын мәселелерді табады. Шығармашылық әлеуеті төмен (шығармашылық қабілеттері аз

дамыған), басқа адамдар тұжырымдаған мәселелерді шешуге қабілетті адамдарды проблеманы көру үшін олардың көзқарастарын бағыттау сияқты түрткі қажет [3].

Шығармашылық процесінің өзінде психологтар тұлғалық және процессуалдық екі аспектіні ажыратады. Жеке аспект субъектінің бейімділігі мен қабілеттерін, оның тиісті ақпарат пен практикалық дағдыларға ие болуын болжайды. Шығармашылықтың процессуалдық аспектісі ойлау, интуиция, елестету, ақыл-ой әрекетімен байланысты.

Белгілі себептермен педагогика үшін адамның, оның ішінде оқушының шығармашылығы ғана қызығушылық тудырады. Психологиядағы креативтілік ұғымын анықтауда орын алатын сол компоненттер педагогикада да сол ұғымның мағынасына тән.

Барлық уақытта шығармашылықты зерттеу үш бағытта жүзеге асырылады. Оның біріншісі – артынан еңбектерінің сипатты ерекшеліктерін көрсететін баяндамалар қалдырған атақты ғалымдардың баяндамаларын талдау. Бұл әдіс зерттеушілерге көп материал беретіні анық, бірақ субъективтілік те жоқ емес. Авторлардың әрқайсысы шығармашылық процесте үнемі жүретін субъективті сезімдер мен тәжірибелерден ада емес, өз әсерлерін ғана жеткізеді.

Модельдік эксперименттер әдісі шығармашылықты зерттеудің екінші бағыты болып табылады. Бұл әдіс белгілі бір нәтиже береді, бірақ зерттеушіге оған ұсынылған мәселенің шешімі бар екендігі туралы хабардар болуымен ол біршама құнсызданады. Шығармашылық үшін пәнге қойылған мәселені шешу ғана емес, сонымен бірге өз көзқарасының болуы және шешуді қажет ететін мәселелерді кейіннен тұжырымдау маңызды. Потенциалды жасаушы әрқашан қоршаған әлемде белгілі бір қайшылықтарды (дигармонияны) көреді және оларды жоюдың, яғни өзі тұжырымдаған мәселені шешудің жолдарын ұсынады.

Шығармашылықты зерттеудің үшінші әдісі – тұлғаны зерттеу арқылы өтеді. Оны пайдаланған кезде сауалнамалар мен зерттеу субъектілері арасында ауызша сауалнама өтеді, содан кейін алынған мәліметтерге статистикалық өңдеу жүргізіледі. Бұл әдіс, сонымен қатар, адам болмысы тән қасиеттерді анықтауда құнды материалдар береді. Бірақ аталған әдіс шығармашылықтың интимдік механизмдеріне енгуге мүмкіндік бермейді (әдіс тек логикалық деңгейде ресімделеді). Жоғарыда көрсетілген әдістерді кешенді қолдану нәтижесінде ең жақсы нәтижеге қол жеткізуге болатыны анық.

Шығармашылық мәселесіне қатысты кем дегенде үш көзқарас бар:

1. Шын мәнінде, шығармашылық қабілеттер жоқ. Интеллектуалдық дарындылық жеке тұлғаның шығармашылық әрекетінің қажетті, бірақ жеткіліксіз шарты ретінде әрекет етеді. Шығармашылық мінез-құлықты анықтауда негізгі рөлді мотивациялар, құндылықтар, тұлғалық қасиеттер атқарады. Шығармашыл тұлғаның негізгі белгілерінің қатарына зерттеушілер танымдық дарындылықты, мәселелерге сезімталдықты, белгісіз және қиын жағдайларда тәуелсіздікті жатқызады.

2. Шығармашылық интеллектке тәуелсіз, дербес фактор. Неғұрлым жұмсақ нұсқада бұл теория интеллект деңгейі мен шығармашылық деңгейі арасында шамалы корреляция бар екенін айтады. Ең дамыған концепция – Э.П.Торранстың «интеллектуалдық табалдырық теориясы»: егер IQ 115-120-дан төмен болса, интеллект пен шығармашылық бір факторды құрайды, IQ 120-дан жоғары болса, шығармашылық тәуелсіз құндылыққа айналады, яғни интеллекті төмен болса креативтілік жоқ, бірақ шығармашылық қабілеті бар тұлғалар кездеседі.

3. Интеллекттің жоғары деңгейі шығармашылықтың жоғары деңгейін білдіреді және керісінше. Психикалық әрекеттің ерекше формасы ретінде шығармашылық процесс жоқ. Бұл көзқараспен барлау саласындағы мамандардың барлығы дерлік келісті. Шығармашылық ойлаудың диагностикасы өнімнің жасалу жолымен емес, сапасымен анықталады. Кез келген танымдық процесс, оның көзқарасы бойынша, өткен білімге сүйенеді және оларды тапсырма талаптарына сәйкес түрлендіреді [4].

Шығармашылықтың интеллектке дейін төмендеуін жақтаушылар интеллекттің жоғары деңгейі шығармашылық жетістіктерге кепілдік бермейтінін көрсеткен эмпирикалық зерттеулердің нәтижелеріне сүйенеді.

Шығармашылық белсенділіктің қарапайым белсенділіктен айырмашылығы- соңғысын жүзеге асыру процесінде пайда болуы мүмкін және «қосалқы өнімді» тудырумен байланысты, ол түптеп келгенде шығармашылық нәтиже болып табылады. Шығармашылықтың мәні психологиялық қасиет ретінде, интеллектуалдық әрекетке және адамның әрекетінің қосымша өнімдеріне сезімталдық танытады. Шығармашыл адам үшін қызметтің қосымша өнімдері- жаңа және әдеттен тыс нәрсе ең үлкен құндылыққа ие, ал шығармашыл емес адам үшін жаңалық болмайды, мақсатқа жетудегі маңызды нәтижелер болып табылады.

Шығармашылық әрекеттің критерийі – деңгейлік ауысу: жаңа білімге деген қажеттілік шығармашылық әрекетті ұйымдастырудың ең жоғары құрылымдық деңгейінде жатыр, ал бұл қажеттілікті қанағаттандыру құралдары төменгі деңгейде. Олар субъект пен объектінің өзара әрекеттесуінің жаңа тәсілінің және жаңа білімнің пайда болуына әкелетін ең жоғары деңгейде өтіп жатқан процеске кіреді. Осылайша, шығармашылық өнім интуицияны қосуды қамтиды және оны логикалық қорытынды негізінде қарастыру мүмкін емес.

Шығармашылықпен екі жеке қасиет байланысты: ізденіс мотивациясының қарқындылығы және ойлау процесінде пайда болатын бүйірлік формацияларға сезімталдық.

Интеллект пен шығармашылық мүлдем басқа ұғым екені анық. Сонымен бірге олардың бөлек өмір сүре алмайтыны да анық. Бір қарағанда, интеллект пен шығармашылық арасында тура пропорционалды байланыс бар сияқты: адамның интеллект деңгейі неғұрлым жоғары болса, соғұрлым ол өзін жасаушы ретінде көрсете алады. Бірақ өмір тәжірибесі мен педагогикалық тәжірибе бізге бұл тезиске қайшы келетін фактілерді тізбектеп берді.

Адамның тікелей қабілеттерін оның психологиялық қасиеттері ретінде қарастыруға көшейік. Бір әрекетті сәтті орындау үшін бірде-бір қабілет жеткіліксіз. Адамда қолайлы үйлесімде болатын көптеген қабілеттер болуы керек. Кез келген іс-әрекетті табысты орындауға қажетті қабілеттердің сапалық ерекше үйлесімі дарындылық деп аталады. Әрбір қызмет түрі үшін «негізгі» мүмкіндіктер қандай деген сұрақты зерттеу өте маңызды. Бұл адамдарда осындай қабілеттерді дамытудың және жалпы мәдениет пен еңбек өнімділігін арттырудың ең тиімді әдістерін табуға көмектеседі. Қазіргі уақытта бұл әдістерді іздеу өте өзекті.

Дарындылық – адамның генетикалық және тәжірибеге негізделген өмірге бейімделу қабілетінің бір түрі. Дарындылықтың негізгі функциялары – дүниеге, қоршаған ортаға барынша бейімделу, шығармашылық көзқарасты қажет ететін жаңа, күтпеген мәселелер туындаған кезде оның шешімін табу.

Дарындылық дәрежесі бойынша адамдар арасындағы айырмашылық тек туа біткен емес, сонымен қатар адамның өмір бойы не үйренгеніне байланысты.

Осыдан келе келесі шығармашылық қабілеттер ажыратылады: мотивациямен байланыстылар (бейім қызығушылықтары); темпераментпен байланысты (эмоционалдылық); ақыл-ой қабілетімен байланысты[5].

Мұның бәрі адамның шығармашылық қабілеттеріне тікелей байланысты, олардың болуы және пайдаланылуы адам түпнұсқалық өнімді жасауға қабілетті етеді. Адамның шығармашылық қабілеттері оның шығармашылық әрекетінде ғана дами алады. Шығармашылық қызметтің негізгі түрлерін бөліп көрсетейік:

- ✓ ғылыми және логикалық;
- ✓ техникалық және конструктивті;
- ✓ бейнелі және көркемдік;
- ✓ сөздік – поэтикалық;
- ✓ музыкалық және моторлы;
- ✓ практикалық және технологиялық; ситуациялық (стихиялы, негізді).

Білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мәселесін процестің өзін, шығармашылық механизмін қарастырмай шешу мүмкін емес. Сонымен бірге, шығармашылық үдерісі, атап айтқанда, кез келген шығармашылық мәселені шешу процесі

тиісті схема бойынша жүзеге асырылады, белгілі бір кезеңдері бар деп есептеу орынды болар еді.

Болашақ мамандарды кәсіби іс-әрекетке дайындаудың педагогикалық шарттарын негіздеу кезінде олар «бәсекеге қабілетті тұлға» түсінігіне баса назар аудара отырып, «белсенділік – тұлға» қатынасынан шығады. Болашақ мамандардың дамуының жеке диагностикасы барысында потенциалды шығармашылық даму аймақтары белгіленеді:

✓ жақын әлеуетті даму (білім алушының ертең мұғалімнің көмегімен нені біліп, не істей алатыны);

✓ дереу өзін-өзі дамыту (білім алушы ертеңгі күні тұлғаның өзін-өзі дамыту процесінде не істей алады). Әрбір диагностикалық деңгей бойынша олар студенттердің интеллектуалдық даму деңгейі туралы, олардың кәсіби іс-әрекетке мотивациясы туралы білім алады.

✓ Проксимальды өзін-өзі дамыту аймағы - өзін-өзі дамыту, өздігінен білім алу - бұл педагогтің оқушы бойындағы дамытуы керек негізгі нәрсе. Оны студенттің бірінші курсынан бастап бақылап, ынталандыру керек. Шын мәнінде, өзін-өзі дамыту кәсіптік оқытудың ең жоғары мақсаты болып табылады.

✓ Өзін-өзі дамыту – оқушының өзіне деген жауапкершілігі – оның тұлғалық өсуінің жаңа позициясы. Ежелден бері өзін-өзі тану мәселесі ең маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Өзін-өзі тану - жеке өмірде ненің маңызды екенін, қиын жағдайда қандай жеке қасиеттердің көмектесетінін түсіну; адамдармен жақындасуға не ықпал етеді, не кедергі; қандай тамаша жетістіктер, қиындықтар мен көңілсіздіктер; бұл «өзін-өзі басқару» дегенді білдіреді.

✓ Адамның білімі жалғасады, өзін-өзі тану да жалғасады. Өзін-өзі танудың мәні болашақ маманның өзін-өзі дамытуын қамтамасыз ету болып табылады. Кәсіби қызметке арнайы мақсатты дайындық нәтижесінебағытталған зерттеуде біз бәсекеге қабілетті маманның даралығының моделін, оның ішінде оның шығармашылық әлеуетін дамытуды қарастырамыз [6].

Болашақ маманның шығармашылық кәсіби іс-әрекеті әртүрлі деңгейде және әртүрлі құралдармен жүзеге асырылуы мүмкін. Бірақ кез келген жағдайда, ол қолданыстағы стандарттарды ескере отырып, өндіріс процесін ұйымдастыру жағдайында оның белгілі бір құзыреттілігі мен дайындығы негізінде құрылады.

Болашақ маман ғылыми-зерттеу қызметіне, өндірістік, техникалық және ұйымдастырушылық-басқару жұмыстарына дайын болуы керек. Бұл міндеттерді орындауға олардың шығармашылық әлеуетін дамыту ықпал етеді. Шығармашылық - бұл сапалы жаңа нәрсені тудыратын өзіндік ерекшелігімен және белгілі бір бірегейлігімен ерекшеленетін әрекет. Сонымен, шығармашылық - бұл тұжырымдамаға сәйкес жаңа құндылықтарды жасау.

Болашақ маман өз мамандығын шығармашылықпен қайта ойластырып, оны шығармашылықпен байланыстыра білуі керек, оған жетудің бір жолы – шығармашылық әлеуетін дамыту. Шығармашылық әлеуетті анықтай отырып, болашақ мамандарда осы сапаны қалыптастыру мен дамытуда маңызды қызметтерді атқаратын тұлға құрылымындағы негізгі психологиялық жаңалықтарды бөліп көрсету қажет.

Ең алдымен, олар: сыни, шығармашылық, бастамашыл және логикалық ойлау; қажеттіліктер, мотивтер, эмоциялар және есте сақтау; күш-жігерді, сенім мен құндылық бағдарларды шоғырландыру қабілеті. Кәсіби шеберліктің жоғары деңгейіне жету өз мамандығының мәнін, мақсатын, міндеттерін және кәсіби мәселелерді шешу әдістерін түсінбейінше мүмкін емес. Сондай-ақ, мұғалім жас маманның шығармашылық әлеуетін дамытудың қозғаушы факторы кез келген кәсіби мәселені шешуде бағдар болатын оқыту дағдыларының жүйесін дамыту болуы керектігін ескеруі керек[7].

Мұндай дағдыларды қалыптастыру белгілі дидактикалық құралдар арасындағы байланыстарды орнату процесінде, сондай-ақ бұл дидактикалық құралдар жалпы ғылыми ұғымдармен, мысалы, психикалық әрекеттердің біртіндеп қалыптасу теориясымен және т.б. байланысты.

Болашақ маманның шығармашылық іс-әрекетін қалыптастыру жолдарын анықтағанда, ең алдымен, біздің ойымызша, шығармашылық потенциалды дамытудың мәнін, көріну заңдылықтарын және қозғаушы факторларын ескеру қажет. Ең алдымен, бұл рефлексия және эмпатия қабілеті. Олардың төмен деңгейі болашақ маманның өнімсіз қызметінің, стандартталған мінез-құлқының негізгі себептерінің бірі болып табылады. Олардың дамуы өте күрделі процесс.

Шығармашылық әлеуетті дамытудың педагогикалық шарттарының бірі – студенттерге оқу әрекетінде зерттеушілік көзқарасты қамтамасыз ету. Шығармашылық әлеуетті қалыптастыруда сыни, шығармашылық, белсенді және логикалық ойлау маңызды рөл атқарады. Шығармашылық ойлау – бұл ең алдымен оқу, содан кейін өндірістік ортаны түрлендіру, ең жақсы нәтижеге қол жеткізу. Тағы бір педагогикалық шарт – лекция мен практикалық сабақтар кезінде эстетикалық және интеллектуалдық факторлардың бірлігін қамтамасыз ету. Олардың әсері ойлау түрлерінің, соның ішінде сыни ойлаудың дамуын анықтайды. Бұл сананың функцияларын жақсартуға ықпал етеді, шығармашылық белсенділікті, эвристикалық белсенділікті, жаңа нәрсеге ұмтылуды, бұрыннан белгілі болған шығу жолдарын іздеуге ынталандырады.

Педагогикалық шарттарға мұғалімнің шығармашылық қиялдың, педагогикалық қиялдың, болжаудың көмегімен шығармашылық қабілеттерін дамыту процесін талдау қабілеті, аналогтарды іздеу, оқу білімін біріктіру, игеру және қайта құру, есте сақтау қабілетінің дайындығы жатады.

✓ Қажетті ақпаратты саралау. Идеяларды тудыру қарапайымдылығы және т.б. Оқушылардың шығармашылық әлеуетін дамытуды қамтамасыз ету үшін олардың импровизациялау техникасын дамыту қажет, оның негізгі белгілері эмоционалды босандық, тапқырлық, жағдаяттардың кез келген өзгерістеріне тез және адекватты жауап беру қабілеті. Шығармашылық әлеуеттің дамуына әсер ететін педагогикалық шарт ретінде оқушылардың білім сапасы мен оқу іс-әрекетінің жетістігін анықтау үшін аналитикалық-бағалау әдісі қолданылады, яғни оқушылардың деңгейі арасындағы себеп-салдар байланысын орнату.

✓ Мұғалімдердің білімі мен кәсіби құзыреттілік деңгейі. Шығармашылық әлеуеттің дамуына психологиялық-педагогикалық ғылымның жетістіктерін мақсатты түрде сіңіру - гуманистік және іскерлік қарым-қатынастардың басымдығы ықпал етеді[8].

Осылайша, шығармашылық әлеуеттің дамуына ықпал ететін педагогикалық шарттарға мыналар жатады: өзгертушілік әрекетке ұмтылысты ынталандыратын оқу ортасына бағытталған; жас маманның шығармашылық әлеуетін дамытудың тиімді шарттарының бірі ретінде студенттерді психологиялық-педагогикалық бейімдеу; оқу немесе жұмыс мәселесін жеке мәселе ретінде бөліп көрсету; оқушылардың шығармашылық әрекетіне моральдық-психологиялық қолдау көрсету.

Мазмұны жағынан жаңартылған авторлық әдістерді, бағдарламаларды, оқу құралдарын, авторлық білім беру жүйелерін жасау қажет. Олай болса, бізге жеке мәселелерді емес, оқушылардың оқу жетістіктерінің жоғары сапасын қамтамасыз ететін нақты жағдайда нақты процестің оңтайлы жұмыс істеуіне бағытталған инновациялық тәсілдер арқылы жүйені жетілдіруді үнемі іздестіру қажет.

Әдебиеттер

1. Аронов М.Ф., Молчан Л.Л. Қазіргі сабақ. Минск, 2004 ж.
2. Аронов М.Ф. Кәсіби дағдылардың негіздерін қалыптастыру. Минск, 2004 ж.
3. Атутов Н.В. Технология және заманауи білім. – М.; Педагогика.2006.№2
4. Рудик Г.А. Арнайы пәндер сабақтарындағы ойын жағдаяттары. Нұсқаулар. - М.: АПО баспа орталығы, 2000 ж.
5. Махмұтов М.И. Қазіргі сабақ. – М.; Педагогика, 2005 ж.
6. Соловянчик А.А. Қазіргі сабақ және оны талдау әдістері. Минск, 2004 ж.

7. Соловянчик А.А., Савянок П.И. Өндірістік оқыту сабағы және оны талдау әдістері. (әдістемелік нұсқаулар), 2004 ж.
8. Бабышев С.Я. Өндірістік педагогика М.: Жоғары мектеп. 2009
9. Сейтешев А.Ғ. Студент жастардың кәсіби даму жолдары М.: Жоғары мектеп, 2008

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРЫНЫҢ ПЕДАГОГТЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ

Бадел Ақжарқын

Педагогика ғылымдарының кандидаты, доцент

Оқай Алтынгүл

Педагогика ғылымдарының магистрі

Еуразия гуманитарлық институты, «Педагогика» кафедрасы

Аннотация. В статье рассматривается важность повышения профессиональной компетентности дошкольных организаций. Учитывая комплексное содержание термина компетентность, были дифференцированы структура и методы профессионального развития педагогов. Особое внимание уделялось развитию самообразование педагогов. Также было выявлено содержание повышения психологической компетентности педагогов.

Ключевые слова: компетентность, профессиональная компетентность, самообразование, коммуникативный компонент.

Abstract. The article discusses the importance of increasing the professional competence of preschool organizations. Given the complex content of the term competence, the structure and methods of professional development of teachers were differentiated. Particular attention was paid to the development of self-education of teachers. The content of increasing the psychological competence of teachers was also revealed.

Key words: competence, professional competence, self-education, communicative component.

Бүгінгі таңда мектепке дейінгі білім беру мазмұнына жаңаша екпінмен дамыған жағдайда педагогтердің кәсіби құзыреттілігін жетілдіру өзекті мәселе.

Педагогтің кәсіби құзыреттілігі – педагогикалық қызметті жүзеге асыруға дайындығы мен оның кәсіби сипаттамасын көрсетеді. Педагогтің дайындығының мазмұны белгілі бір мамандық бойынша педагог құзыреттілігінің нормативті үлгісі мен кәсіби білімі мен шеберлігінің құрамын бейнелейді.

Құзыреттілік – бала іс-әрекетінің сапасынан көрінетін білім нәтижесі. Құзыреттілік ұғымы «білім», «білік» және «дағды» сияқты ұғымдарды қамтиды. Құзыреттілік – бұл алынған білімдер мен біліктерді іс-жүзінде, күнделікті өмірде қандай да бір практикалық және теориялық мәселелерді шешуге қолдана алу қабілеттілігі [1].

Кәсіби құзыреттілік – кәсіптік мәселелерді шешуде тәжірибелік тәжірибе, дағды және білім негізінде табысты әрекет ету қабілеті. Тәрбиешінің негізгі кәсіби міндеті – балалардың жан-жақты дамуына жағдай жасау.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымының педагогтері төмендегі кәсіби құзыреттіліктерді меңгерген жөн: әр баланың жеке ерекшеліктеріне, әлеуметтік тұрғыдан дамуына баса назар аудару; әр баламен тіл табыса білу, балалардың іс-әрекет түрлерін, бірлескен іс-әрекетке қатысушыларды еркін таңдауына мүмкіндігінше жағдай жасау; балалардың шешім қабылдауына, өз сезімдері мен ойларын білдіруіне бағыт беру; әр түрлі іс-әрекетте балалардың бастамасы мен дербестігін қолдау; денсаулық жағдайына байланысты ерекше білімді қажет ететін балалардың мүмкіндіктерін ескере отырып, жағымды, достық қарым-қатынастар үшін жағдай жасау; балалар ұжымында болатын кикілжің, дау, жанжалдарды